

## PIEŠINIAI: VIZUALŪS VS. TAKTILINIAI

*Diana Raudonienė*

VILNIAUS DAILĖS AKADEMIJA

Maironio g. 6

LT-01124 Vilnius

diana.raudoniene@gmail.com

---

Straipsnio tema – taktiliniai grafiniai atvaizdai, skirti aklam suvokėjui, šių atvaizdų (piešinių) kūrimo ir suvokimo problemos. Straipsnyje nagrinėjama, kaip skiriasi lyta (lytėjimo juslė), kai ji įtraukiama į suvokimo procesus skirtingose – matymo ir nematymo (aklumo) – situacijose. Kasdienė reginčiojo patirtis, kurioje lyta visada veikia su rega, teikia klaidingą įsivaizdavimą apie tai, kaip „žiūrima“ pirštais. Straipsnyje atskleidžiama, kokiomis sąlygomis vyksta suvokimas lyta, kai šia jusle naudojasi aklas grafinių atvaizdų suvokėjas.

REIKŠMINIAI ŽODŽIAI: vizualus, taktilinis, grafinis atvaizdas, nematymo situacija, aklas suvokėjas.

### ĮVADAS

Taktilinių piešinių kūrimo istorija gana sena<sup>1</sup>, tačiau beveik nėra jokio teorinio diskurso, kuriame vienaip ar kitaip būtų apibrėžiamas jų statusas

*įprastų* piešinių arba apskritai *vizualios* raiškos formų atžvilgiu. Kaip tyrimo objektas, grafiniai atvaizdai, skirti aklam suvokėjui, į sričių, įtraukiančių aktualius atvaizdų kūrimo ir suvokimo klausimus, akiratį ima patekti tik pastaruoju metu, tačiau jiems skiriamas dėmesys kol kas gana fragmentiškas. Nėgausios publikacijos (Lopes (1997, 2002), Hopkins (2002), Zika (2005), kuriose pabandyta įvesti atvaizdų, sukurtų suvokti lyta, problematiką į estetikos ir meno filosofijos tyrinėjimų lauką, panašesnės į nedidelę diskusiją tarp kelių autorių nei į besitęsiantį diskursą. Kita vertus, šių publikacijų autorių pastangos taktiliniams atvaizdams suteikti tyrimo objekto statusą, aptarti ir nustatyti terminologiją

<sup>1</sup> Yvonne Eriksson, *Tactile Pictures: Pictorial Representations for the Blind 1784–1940 (Acta Universitatis Gothoburgensis)*, Göteborg: Göteborg University, 1998. Kaip nurodo autorė, ankstyviausi taktiliniai piešiniai, sukurti XVII a., nėra išlikę, tačiau minimi rašytiniuose šaltiniuose. Vienas seniausių išlikusių taktilinių žemėlapių datuojamas 1800 m. (Austrija, Viena). Didesniais kiekiais taktiliniai piešiniai – kaip knygų iliustracijos ar atskiri aplankai – Europoje ir JAV pradėti leisti nuo XIX a. pradžios.

- Appelle Stuart, „Haptic Perception of Form: Activity and Stimulus Attributes“, in: *The Psychology of Touch*, ed. by Morton A. Heller, William Schiff, Hillsdale, Hove, London: Lawrence Erlbaum Associates, 1991, p. 169–188.
- Arnheim Rudolf, „Perceptual Aspects of Art for the Blind“, in: *Journal of Aesthetic Education*, 1990, Nr. 3 (24), p. 57–65.
- Breidegard Björn, Eriksson Yvonne, Fellenius Kerstin, Holmqvist Kenneth, Jönsson Bodil, Strömqvist Sven, „Enlightened: The Art of Finger Reading“, in: *Studia Linguistica*, 2008, Nr. 3 (62), p. 249–260.
- Danielius Mantrimas, *Lietuvių gestotyros pagrindai*, Vilnius, 2004.
- Didro Deni, *Laiškas apie akluosius regintiems pamokyti*, iš prancūzų k. vertė Chuanas Viktoras Spitrys, Vilnius: Mintis, 1977.
- Eriksson Yvonne, *Tactile Pictures: Pictorial Representations for the Blind 1784–1940 (Acta Universitatis Gothevurgensis)*, Göteborg: Göteborg University, 1998.
- Hopkins Robert, „Touching Pictures“, in: *British Journal of Aesthetics*, 2000, Nr. 1 (40), p. 149–167.
- Jacomuzzi Alessandra C., Kobau Pietro, Bruno Nicola, „Molyneux’s Question Redux“, in: *Phenomenology and the Cognitive Sciences*, 2003, Nr. 2, p. 257–259.
- Kennedy John M., *Drawing and the Blind: Pictures to Touch*, Yale University Press, 1993.
- Kennedy John M., „Drawings by Gaia, a Blind Girl“, in: *Perception*, 2003, Nr. 32, p. 321–340.
- Kennedy John M., *Psychology of Picture Perception*, London: Jossey-Bass Publishers, 1974.
- Kennedy John M., Gabias Paul, Nichols Andrea, „Tactile Pictures“, in: *The Psychology of Touch*, ed. by Morton A. Heller, William Schiff, Hillsdale, Hove, London: Lawrence Erlbaum Associates, 1991, p. 263–300.
- Kennedy John M., Juricevic Igor, „Haptics and Projection: Drawings by Tracy, a Blind Adult“, in: *Perception*, 2003, Nr. 32, p. 1059–1071.
- Köhler Wolfgang, *Geštaltpsichologija: Pažintis su šiuolaikinės psichologijos sąvokomis*, iš anglų k. vertė Aušra Šapranauskienė, Vilnius: VU Specialiosios psichologijos laboratorija, 2005.
- Kulvicki John V., *On Images: Their Structure and Content*, Oxford University Press, 2006.
- Loomis Jack M., Klatzky Roberta L., Lederman Susan J., „Similarity of Tactual and Visual Picture Recognition with Limited Field of View“, in: *Perception*, 1991, Nr. 20, p. 167–177.
- Lopes Dominic M. M., „Art Media and Sense Modalities: Tactile Pictures“, in: *The Philosophical Quarterly*, 1997, Nr. 189 (47), p. 425–440.
- Lopes Dominic M. M., „Vision, Touch, and the Value of Pictures“, in: *British Journal of Aesthetics*, 2002, Nr. 2 (42), p. 191–201.
- Millar Susanna, „A Reverse Lag in the Recognition and Production of Tactual Drawings: Theoretical Implications for Haptic Coding“, in: *The Psychology of Touch*, ed. by Morton A. Heller, William Schiff, Hillsdale, Hove, London: Lawrence Erlbaum Associates, 1991, p. 301–326.
- Millar Susanna, „Memory in Touch“, in: *Psychothema*, 1999, Nr. 4 (11), p. 747–767.
- Millar Susanna, *Space and Sense: Essays in Cognitive Psychology*, Hove, New York: Psychology Press, 2008.
- Mitchell William J. Thomas, „There Are No Visual Media“, in: *Journal of Visual Culture*, 2005, Nr. 2 (4), p. 395–406.
- Paterson Mark, „Seeing with the Hands, Touching with the Eyes: Vision, Touch and the Enlightenment Spatial Imaginary“, in: *Senses & Society*, 2006, Nr. 1 (2), p. 225–242.
- The Psychology of Touch*, ed. by Morton A. Heller, William Schiff, Hillsdale, Hove, London: Lawrence Erlbaum Associates, 1991.
- Toločka Vytautas Valentinas, „Elementoriai akliems“, in: *Lietuviški elementoriai*, sud. Aurelija Rabačiauskaitė, Ingrida Korsakaitė, Šviesa, 2000, p. 81–86.

- Touch and Blindness: Psychology and Neuroscience*, ed. by Morton A. Heller, Soledad Ballesteros, London: Lawrence Erlbaum Associates, 2006.
- Touch, Representation and Blindness*, ed. by Morton A. Heller, Oxford University Press, 2000.
- Sherrick Carl, „Vibrotactile Pattern Perception: Some Findings and Applications“, in: *The Psychology of Touch*, ed. by Morton A. Heller, William Schiff, Hillsdale, Hove, London: Lawrence Erlbaum Associates, 1991, p. 189–191.
- Szuman Wanda, *O dostępności rysunku dla dzieci niewidomych*, Warszawa: Państwowe zakłady wydawnictw szkolnych, 1967.
- Šukys Jonas, *Lietuvos aklujų draugijos leidyklos istorija*: Rankraštis, Vilnius: Lietuvos aklujų draugijos leidykla, 1979.
- Zika Fay, „Tactile Relief: Reconsidering Medium and Modality Specificity“, in: *The British Journal of Aesthetics*, 2005, Nr. 4 (45), p. 426–437.

## DRAWINGS: VISUAL VS TACTILE

*Diana Raudonienė*

KEYWORDS: visual, tactile, graphic image, the situation of non-seeing, blind perceiver.

### SUMMARY

The article explores the subject of tactile graphic images created for blind perceivers and the problems related to the creation and perception of those images. How does the sense of touch change when it is involved in the processes of perception in different – visual (sight) and non-visual (blindness) – situations? The everyday experience of a sighted individual (in which the sense of touch always functions alongside that of sight) imparts a false comprehension, one which is also supported by the habit of speaking and of how one “sees” with one’s fingers.

The author investigates the conditions under which perception through touch takes place when this organ of sense is used by a blind perceiver of graphic images. The question of the replacement of one sense with another (the replacement of sight with touch) is discussed not as a problem of one channel of sensual information

in conflict with another channel, but as a question of the difference between the conditions under which touch has to operate without sight and the conditions under which all senses operate together. The article analyses the conditions of sensual perception under which the graphical configuration of an image has to be rearranged in order to be significant for perception by touch. The conditions under which we perceive via sight are similar to those under which touch operates without sight (a small “field” of vision, the sequential nature of perception) and allow a sighted individual to obtain an experience that is quite similar to the experience gained only through touch by a blind individual. This experience and the understanding of the way the sense of touch operates in the situation of not seeing are important in the theoretical as well in the creative sphere. In the theoretical sphere, their importance is most evident when attempts are made to ascertain which parts of a graphic image belong to the visual, and which – to the tactile. Meanwhile, in the creative sphere, their importance manifests through the process of creating images that are significant to perception by touch.